

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نظری بر عرصه‌ی حیات انسان از منظر توحید افعالی

آیا شرّی در عالم وجود دارد؟

پرسش: به نظر می‌رسد خداوند خود شرّ بودن بعضی چیزها را قبول کرده است؛ چون می‌فرماید هر شرّی که به شما می‌رسد از خودتان است و هر خیری می‌رسد از جانب خداست؛ بنابراین خدا پذیرفته است که شرّ وجود دارد.

پاسخ: این جایی است که شما خودی می‌بینید و خدایی؛ اما رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند. این وادی توحید است که غیرخدا دیده نمی‌شود.

مردان خدا پرده‌ی پندار دریدند یعنی همه‌جا غیرخدا یار ندیدند

اگر غیرخدا هیچ ندیدیم، از وادی توحید سردرآورده‌ایم.

قرآن دوگونه سخن دارد؛ یکی در وادی کثرت و یکی در عالم وحدت؛ لذا همان جا که فرمود:

ما أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ^۲؛ قبلش گفت: **كُلٌّ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ^۳**؛

همه از جانب خداست. دو نوع نگاه است؛ یک نگاه این است که هم خود را می بینید، هم خدا را؛ آنجا می گوید هر خیری به شما برسد از جانب خداست و هر بدی برسد از جانب خودتان است. اما جایی که غیر خدا را نمی بینید، می گوید، **كُلٌّ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ**؛ همه‌ی آنچه به شما می رسد از جانب خداست. ما در این فضا سخن می گوئیم؛ بحث ما در فضای توحید است. وقتی همه از جانب خداست و خدا هم علیم و رحیم و قدیر است، شکی نیست که آنچه از خدا صادر می شود خیر است.

پرسش: این معنی از ظاهر آیات برمی آید؟ آیا می توانیم با ظاهر آیات چنین برخوردی کنیم و بگوییم این در افق کثرت مطرح شده است و ما در افق وحدت صحبت می کنیم؟ درحالی که اگر با دید دیگری نگاه کنیم برداشت متفاوتی خواهیم داشت و می بینیم شری که پدید آمده پیامد کار ماست.

پاسخ: آنچه گفته شد براساس ظاهر آیات و بدون هر تأویلی بود. همان طور که دیدید آیات یکبار همه‌ی حوادث را از جانب خدا و بار دیگر مصائب را به خود ما منتسب دانستند. براساس نگاه دوم، حوادث پیامد کار شماست. همان طور که اول شما با رفتار بی رویه‌ات خودت را مریض کردی، بعد پزشک داروی متناسب با بیماری را به شما داد. اما این پزشک بود که دارو را داد و

۲. سوره‌ی نساء، آیه‌ی ۷۹.

۳. سوره‌ی نساء، آیه‌ی ۷۸.

نه هیچ شخص دیگری. اول خودت تصمیم‌ها را گرفتی و روح را از تعادل خارج ساختی؛ بعد خدا متناسب با آن، حادثه‌ها را پیش آورد تا زمینه‌ی بازگشت روح به تعادل فراهم شود؛ پس حادثه‌ها پیامد تصمیم شماست؛ ولی به منزله‌ی دارویی است که پزشک داده و جز پزشک کسی نداده است.

پرسش: حوادث شیرین هم پیامد تصمیم‌های خود ماست؟

پاسخ: بله؛ همه‌ی حوادث، چه تلخ و چه شیرین، پیامد تصمیم‌های ماست. ما با تصمیم‌های خودمان بر روحمان تأثیراتی می‌گذاریم و براساس آن خدا حادثه‌ی متناسب با آن، خواه تلخ و خواه شیرین را به وجود می‌آورد.

شیرینی حادثه دلیل خوبی، و تلخی دلیل بدی آن نیست؛ همه‌ی حادثه‌ها کار خداست؛ **كُلُّ**

مِنْ عِنْدِ اللَّهِ؛ و یکسره خیر است؛ **بِیَدِكَ الْخَيْرُ**^۴؛ همه به دست توست و دست تو هم خیر است.

پرسش: آیا تفاوتی بین حوادث بوده که خیر و شرّ درست شده است؟

پاسخ: تفاوت بوده است؛ نه به این معنی که یکی خوب و خیر باشد و یکی بد و شرّ. تنها

شیرین خوب نیست؛ تلخ هم بد نیست؛ هر دو خوبند و هر دو مؤثرند. این همان اشتباهی است

که در قضاوت کودکان نسبت به قضاوت عالمانه وجود دارد. قضاوت کودکان طعم شیرین را

دلیل خوبی می‌داند؛ درحالی که طعم دارو اصلاً مهم نیست؛ تأثیر دارو مهم است و اینکه انسان

۴. سوره‌ی آل عمران، آیه‌ی ۲۶.

را از مرگ و بیماری نجات دهد. داروی تلخ به همان میزان خیر است که داروی شیرین؛ سر سوزنی کمتر خیر نیست.

پرسش: تعریف خداوند از خیر و شر چیست؟

پاسخ: گفتیم، دو نوع نگاه داریم. یک نگاه از منظر عالم کثرت است؛ وقتی در عالم وسیله هستید و اسباب را می بینید؛ آنجا خوب و بد مطرح است. یک نگاه هم از منظر وحدت است و اصلاً وسایل دیده نمی شود؛ جایی است که فقط مسبب الاسباب را می بینید و دیگر سبب را نمی بینید.

دیده‌ای خواهیم سبب سوراخ کن تا سبب را برکنند از بیخ و بن

آنجا بد و شر وجود ندارد و جز خیر چیزی نیست. خود قرآن دو نوع آیه دارد. یکجا می فرماید: **كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ**؛ هرچه از حسنه و سیئه در زندگی شما پیش می آید، همه از جانب خداست. این یک آیه‌ی قرآن است. همان جا در آیه‌ی دیگر فرمود: هر خوبی که به شما برسد از جانب خداست و هر مصیبتی که به شما وارد شود از خود شماست. قرآن که تناقض گویی نکرده است. این نشان می دهد که این دو سخن در دو فضای مختلف است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

